

Noordwijk een ex.

Bij Noordwijk eveneens ving P.J. Vos 3 exx. van de kleine zee-naald (Syngnathus rostellatus) op 9-IX-1979. P.J. Vos, P. Huwae en H. Adema vingen 1 volwassen ex. van de grote zeenaald (Syngnathus acus) op 22-IX-1979 in de tweede buitenhaven te Scheveningen. Met twee palingen wordt dit CS-journaal thans besloten: de paling (Anguilla anguilla) was met 4 exx. present onder stenen bij het kanaal te Zierikzee, alwaar H. Strack ze op 8-VI-1975 vond; M.J. Otten completeert dit CS-verslag met 2 palingen, gevangen op 18-VI-1978 binnen de blokkendam op de Maasvlakte.

Uw CS-man is een bijzonder tevreden mens. Zoals u ziet is het een zeer lang CS-journaal geworden, maar het was moeilijk uit de vele leuke waarnemingen een keuze te maken. Uw CS-man hoopt dat voor de volgende aflevering de waarnemingen weer in grote getale zullen binnenstromen.

wordt vervolgd.

WORDT DE GROENE ZEEDONDERPAD (Taurulus bubalis) ALGEMEEN ?
- Guido Rappé.

De laatste tijd lijkt het me, dat er steeds regelmatigere melding wordt gemaakt van de groene zeedonderpad (Taurulus bubalis). Zo werd er op een NJN-zoka op Schouwen, begin augustus '76, eentje gevangen vóór de Plompe Toren, op de mosselschuit-ekskursie (Anonymus, 1976). Op het heka te Tholen, op 21 oktober '77, werden te Gorishoek drie exx. aangetroffen in een fuik (Ruijter, 1978; Strack, in litt.). De strandwacht Katwijk-Noordwijk mocht reeds in haar eerste verslag twee Exx. noteren van 14 januari '78 (Huwae, 1978). Enkele maanden daarvóór, op 13 oktober '77 was er ook al eentje gevangen te Katwijk (Adema, 1979). En opnieuw in de Sepia prijkt de groene zeedonderpad, zonder verdere bijzonderheden, in de soortenlijst van het jeugdbondspaka op Schouwen, 23-29 maart '78. (Strack, 1978). Ik neem aan, dat dit het zelfde specimen is, als dat, wat Strack (in litt.) opgeeft van april '78, Schouwen, Heerenkeet. Verder haal ik uit zijn brief nog dat hij bij de Nollepier, Vlissingen, op 8 oktober '77 algemeen juveniele exx. aantrof in poeltjes, onder stenen. Hijmeentbovendien de soort te lande (sic!) nog meer gezien te hebben, maar

kan geen preciese feiten aanhalen. Zelf vond ik één ex., naast drie puitalen, Zoarces viviparus, en één scholletje, Pleuronectes platessa, in een lading strandkrabben, Carcinus maenas.

Deze waren, voor een practicum biologie, met fuiken gevangen in de Spuikom van Oostende, België, op 1 maart '78.

Mogen we hieruit besluiten, dat de groene zeedonderpad een gewone verschijning is geworden? In dit verband heb ik de oudere literatuur eens vergeleken met meer recente.

Redeke (1941) schrijft, dat de soort "behoort tot de zeldzamere verschijningen". Verder geeft hij vijf konkrete gevallen, één (febr. '24) bij Noordwijk, de andere (maart '13, dec. '31, aug. '32, juli '36) in de omgeving van het Marsdiep, met de uitdrukkelijke vermelding "de laatste tijd wederom bij Den Helder nu en dan --- enkele exx. gevangen".

Nijssen & de Groot (1974) noemen haar "extremely rare", hetgeen betekent, dat er minder dan vijf exx. van gekend zijn sinds 1941.

Naast het hogergenoemd geval van Noordwijk vermelden ze nog één ex. van de Zandkreek, Zeeland (dec. '60). Dit spreekt echter radikaal een vroegere publikatie van Nijssen (1968) tegen.

Daar spreekt hij nl. van ongeveer 65 exx. langs de Noordhollandse kust, van '62 tot '64. (Deze discrepantie tussen de zeevis-sentabel (Nijssen, 1968) en de catalogoog (Nijssen & de Groot, 1974) valt bij vele, eerder zeldzame soorten op. De auteurs zullen waarschijnlijk wel hun redenen gehad hebben om de vroegere informatie te herzien, maar deze redenen zijn niet in de tekst vermeld en ontgaan de lezer volledig.)

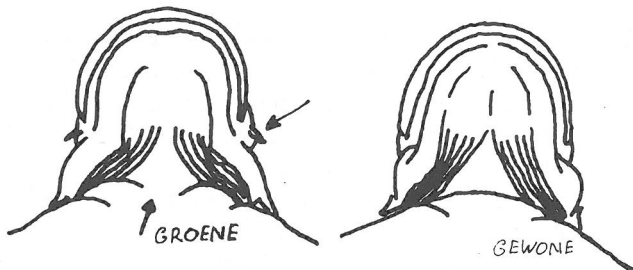
Voor België was de situatie me eerst ook niet erg duidelijk.

Poll (1947) zegt, dat er 3 exx. voor onze kust gekend zijn (mei en sept. '05, dec. '23). In de lijst van Leloup & Gilis (1965), die 65 soorten vermeldt, gevangen tijdens experimentele garnalenvangsten van '49 tot '64, ontbreekt de groene zeedonderpad.

Redant (1977) behandelt de bijvangsten van 413 slepen experimentele garnalenvisserij tussen jan '73 en juni '75. Hij zegt dat de soort herhaaldelijk is aangetroffen in de kustzone, d.i. de zone tussen strand en de 10 m dieptelijn. Hij maakt echter slechts onderscheid tussen "éénmalige" en "herhaalde" waarneming, wat dus de zeer algemene soorten plaatst naast die waarvan er slechts twee werden gevangen. En dit laatste bleek

inderdaad het geval met onze groene zeedonderpad (Redant, in litt.): op 13 feb. '74 werden vóór Nieuwpoort en vóór Koksijde, in het Westdiep telkens één ex. gevangen. Dit zijn meteen de enige gekende recente vangstgegevens vóór de Belgische kust. Uit het bovenstaande te stellen, dat de groene zeedonderpad vandaag algemeen wordt/is aan onze kusten lijkt me voor alsnog wat voorbarig. Het blijft wel een opmerkelijk feit, dat ze de laatste jaren meer "de pers haalt". De mij bekende gedateerde waarnemingen liggen bijna steeds gegroepeerd in de tijd: '23-'24, '31-'36 (3 meldingen), +/- '40 (nu en dan enkele), '60-'64 (+/- 65 exx.), '74-'78 (8 meldingen, minstens 14 exx.). Is dit toeval of zou het inderdaad een periodisch verschijnsel zijn? De groene zeedonderpad is bepaald niet zeldzaam in het Kanaal en dergelijk onregelmatig voorkomen, met vette en magere jaren, is in Nederland ook gekend van andere Kanaalbewoners, b.v.: het breedpootkrabbetje, Portumnus latipes en de fluwelen zwemkrab, Macropipus puber (hoewel van deze laatste ook een eigen populatie voor de kust voorkomt). Uit het geringe aantal gegevens valt slechts weinig af te leiden omtrent de seizoenale spreiding. Het voorjaar en de vroege zomer (april-juli) schijnende minste vangsten op te leveren.

De groene zeedonderpad verschilt in een aantal kenmerken duidelijk van de gewone zeedonderpad, Myoxocephalus scorpius. Ze is meer gedrongen van vorm en, zoals de naam al doet vermoeden, groener van kleur, hoewel dit laatste niet altijd opvalt. Zeedonderpadden hebben nl. een erg variabel kleurenpatroon. De zijlijn is ruw, bij de gewone glad. Bovendien vertoont de zijlijn ter hoogte van de achterrand van de achterste rugvin een kleine, ventraalwaartse deuk.

Dit ontbreekt bij de groene. De kieuwspletten lopen in een continue keelplooi over bij de gewone, bij de groene beiderzijde in een korte keelplooi, die elkaar niet raken. De groene heeft op de bovenkaak, in de mondhoek een vlezig flapje, dat niet te vinden is bij de gewone. (zie afb.)

Verder zijn er nog verschillen in de lengte van de kopstekels en het aantal vinstralen in de tweede dorsaalvin, borstvinnen en anaalvin (Wheeler, 1969).

Terwijl de gewone zeedonderpad algemeen is op zandige en slijkige kusten, prefereert de groene rotsige kusten. Zo is ze b.v. in de Boulonnais frekwent te vinden tussen de stenen in de getijzone. Deze voorkeur voor stenige gronden blijkt ook uit het verspreidingskaartje van Wheeler (1969): kusten van Bretagne, de Britse eilanden, Shetlands, Far Oer, Denemarken, Noorwegen en de westkust van Zweden, zeldzaam langs onze kusten. De gewone komt evenzeer in volle Noordzee voor als langs de kusten. Misschien wordt de groene zeedonderpad minder kieskeurig qua biotoop en zwerft ze meer naar hier uit? Daar staat dan tegenover, dat de meeste vondsten bij ons gedaan worden aan "rotsige eilanden" (dijken en zeeweringen, b.v. Oostende, Zeeland, Den Helder,...) in onze zandige kust.

Sommige lezers waren er zich misschien niet eens van bewust, dat er een tweede soort zeedonderpad bij ons voorkomt. Als dit verhaal tot gevolg heeft, dat iedereen die een zeedonderpad onder ogen krijgt, deze voortaan wat aandachtiger bekijkt, dan heeft het zijn doel bereikt. Ik wacht met spanning de gebeurtenissen af. Mogelijk is het groene "buffelstiertje" (taurus: stier; bubalus: buffel, gazel -Lat.) toch algemener dan we denken.

Naschrift.

Op 25 november '79, tijdens het SWG-weekend te Veere, konden we bij eb, tijdens het stenenkeren aan de zuidelijke Nollepier te Vlissingen, regelmatig een groene zeedonderpad vinden, minstens vijf tot zeven verschillende exx. In dit verband zij ook verwezen naar de waarneming van 8 okt. '77.

Wolff en Post (1979) noemen de groene zeedonderpad* in de Oosterschelde "veel minder talrijk" dan de gewone. Ze gebruiken niet "zeer zeldzaam" of een andere term, die zou slaan op een sporadisch voorkomen. Het ziet er toch naar uit, dat de groene

zeedonderpad, althans in ZW-Nederland een vaste waarde geworden is. In hoeverre het om een tijdelijk verschijnsel gaat zullen de komende jaren moeten uitwijzen.

* Bij een foto van het dier staat als ondertitel echter "De zeedonderpad ... "

Met beste dank aan Hermann Strack en Frank Redant.

REFERENTIES.

- Adema, H., 1979 Het CS-journaal II, Het Zeepaard 39(2): 48-51
- Anonymus, 1976. Zokaverslag Schouwen IV '76. Sepia, 1/5-6. 35 blz
- Huwaë, P.H.M., 1978. Eerste resultaten van de strandwacht Katwijk-Noordwijk (november 1977 tot en met januari 1978).
I. Echinodermata, Crustacea, Pisces. Het Zeepaard, 38(2): 43-48
- Leloup, E. & Gilis, C., 1965. Zeedieren waargenomen in de experimentele garnaalvangsten (1949-1964). Zeewetensch. Inst. Oostende, 1965/2. 26 blz.
- Nijssen, H., 1968. Zeevissen. Wetensch. Meded. KNNV, 65: 1-72 2e druk.
- Nijssen, H. & de Groot, S.J., 1974. Catalogue of fish species of the Netherlands. Beaufortia, 21 (285): 173-207.
- Poll, M., 1947. Poissons marins. Faune de Belgique. Inst. Roy. Sci, nat. Belg. Bruxelles. 453 blz.
- Redant, F., 1977. Pelagische en demersale vissen. Niet-commerciële species. Nationaal onderzoeks- en ontwikkelingsprogramma. Projekt Zee (eindverslag), 7: 203-232.
- Redeke, H.C., 1941. Pisces (Cyclostomi-Euichthyes). Fauna van Nederland, X: 1-331- Leiden.
- Ruijter, G. de, 1978. Heka Tholen 1977. Sepia, 3/1: 3-5
- Strack, H., 1978. Pakaverslag, Sepia, 3/2: 4-8
- Wheeler, A., 1969. The fishes of the British Isles and North-West Europe. Macmillan, London-Melbourne-Toronto. XVII + 613 blz.
- Wolff, W. & Post, J., 1979. Oosterschelde, het leven in en om het water. Sijthof, Alphen a/d Rijn. 206 blz.

adres van de schrijver: Duinbergenlaan 73
8390 Knokke-Heist
België